

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto ympäristöministeriölle valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdyskuntajätevesien käsittelystä

U-kirjelmästä käy ilmi direktiiviehdotuksen tavoitteet, keskeiset esitykset, asian tausta sekä Suomelle mahdollisesti ongelmalliset kohdat. Asian jatkovalmistelussa tulee arvioida tarkemmin vaikutuksia kotitalouksille, viranomaisille ja toiminnanharjoittajille. Lisäksi voisi kuvata tarkemmin direktiiviehdotuksen suhdetta muuhun ehdotuksen kannalta olennaiseen EU:n ympäristösäätelyyn.

Keskeisimmät kehittämiskohteet jatkovalmisteluun

- i) Asian jatkovalmistelussa tulee arvioida laajennetun tuottajavastuun taloudellisia vaikutuksia lääke- ja kosmetiikkatuotteiden tuottajille. Laajennetusta tuottajavastuujärjestelmästä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa näille tuottajille tulee myös arvioida.
- ii) Direktiiviehdotuksen vaikutuksia kotitalouksille tulee arvioida asian jatkovalmistelussa. On odotettavissa, että lääkkeiden valmistajat siirtävät laajennetusta tuottajavastuujärjestelmästä aiheutuvat kustannukset lääkkeiden hintoihin, jolloin lääkkeet voivat kallistua tai niiden saatavuus voi heiketä.
- iii) Direktiiviehdotuksesta aiheutuvia viranomaisvaikutuksia sekä viranomaisiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa tulee arvioida tarkemmin asian jatkovalmistelussa.

1. U-kirjelmän sisältö

Esityksen sisältöä on kuvattu tarkemmin valtioneuvoston kirjelmässä U 120/2022 vp.¹ Tässä esitettävä kuvaus on lyhennelmä U-kirjelmän ”tausta-” ja ”ehdotuksen tavoite” -jaksosta.

¹ U 120/2022 vp on saatavissa eduskunnan verkkosivuilta.

Euroopan komissio on tehnyt ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdyskuntajätevesien käsittelystä (jäljempänä yhdyskuntajätevesidirektiivi) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 91/271/ETY tekstin uudelleenlaatimiseksi (COM(2022) 541 final). Ehdotuksessa laajennettaisiin direktiivin tavoitteita koskemaan ympäristönsuojelun lisäksi terveyden suojelua, parannettaisiin yhdyskuntajätevesiin liittyvän hallinnon avoimuutta sekä edistettäisiin parempaa sanitaatiota, kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä, ja - äskettäisen covid-19-kriisin jälkeen - kansanterveyden kannalta merkittävien muuttujien säännöllistä seuranta yhdyskuntajätevesissä.

Direktiiviehdotuksen päätavoitteena on suojella EU:n kansalaisia ja ekosysteemejä riittämättömästi käsitellyn jäteveden haitoilta ja vähentää entisestään taajamista aiheutuvia päästöjä vesiin. Ehdotuksen tavoitteena on myös kasvihuonekaasupäästöjä vähentämällä sopeuttaa jätevesisektoria tehokkaammin vihreän kehityksen ohjelman tavoitteisiin erityisesti ohjaamalla sitä kohti energia- ja ilmastoneutraaliutta sekä tukemalla sen siirtymistä kiertotalouteen, saasteettomuuteen ja luonnon monimuotoisuuden suojelun tehostamiseen. Lisäksi tavoitteena on hyödyntää jätevedestä seurattavia terveysmuuttujia nykyistä älykkäämmin kansanterveyden tukena.

2. Arvio kirjelmästä ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto katsoo, että U-kirjelmässä on kuvattu selkeästi direktiiviehdotuksen tavoitteita, keskeisiä esityksiä, asian taustaa sekä Suomelle mahdollisesti ongelmallisia kohtia. Kyse on uudelleenlaaditusta direktiivistä, jonka muutosehdotukset liittyvät yhdyskuntajätevesien käsittelyn lisäksi muihin ajankohtaisiin ympäristöteemoihin, kuten energiatehokkuuteen, kiertotalouteen ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseen.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että U-kirjelmässä on tuotu esille direktiiviehdotuksen kytkökset muihin EU:n ympäristödirektiiveihin sekä EU:n eri strategioihin, suunnitelmiin ja ohjelmiin. Asian jatkovalmistelussa voisi kuvata tarkemmin direktiiviehdotuksen suhdetta muuhun ehdotuksen kannalta olennaiseen EU:n ympäristösääntelyyn. Sisältyykö direktiiviehdotukseen joitakin sellaisia vaatimuksia, jotka voivat olla päällekkäisiä muusta EU:n ympäristösääntelystä tulevien vaatimusten kanssa?

Arviointineuvosto kiinnittää huomiota siihen, että U-kirjelmässä ei ole juurikaan kuvattu direktiiviehdotukseen mahdollisesti sisältyvää kansallista liikkumavaraa. Asian jatkovalmistelussa tulisi arvioida kansallista liikkumavaraa ja sen käyttöä.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Direktiiviehdotuksen mukaan lääke- ja kosmetiikkatuotteiden valmistajille, maahantuojille ja jakelijoille (jäljempänä tuottaja) asetettaisiin velvoite osallistua mikroepäpuhtauksien poiston kustannuksiin, jos ne

saattavat jäsenvaltioiden kansallisille markkinoille lääkedirektiivin² ja kosmetiikka-asetuksen³ piiriin kuuluvia tuotteita, joista käytön jälkeen päätyy mikroepäpuhtauksia yhdyskuntajätevesiin. Mainittujen tuottajien tulisi kattaa kustannukset, jotka aiheutuvat esimerkiksi jäteveden mikroepäpuhtauksien poistosta, mutta myös muut laajennettuun tuottajavastuujärjestelmään liittyvät kustannukset. Kunkin tuottajan maksuosuus laajennetusta tuottajavastuusta aiheutuvista kustannuksista määräytyisi markkinoille saatettujen tuotteiden määrien ja myrkyllisyyden perusteella.

Arviointineuvoston näkemyksen mukaan mikroepäpuhtauksia voi tulla jätevesiin myös muilta toimijoilta kuin pelkästään lääke- ja kosmetiikkatuotteiden valmistajilta. **Arviointineuvosto katsoo**, että asian jatkovalmistelussa tulee arvioida laajennetun tuottajavastuun taloudellisia vaikutuksia lääke- ja kosmetiikkatuotteiden tuottajille. Laajennetusta tuottajavastuujärjestelmästä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa näille tuottajille tulee myös arvioida.

Arviointineuvosto katsoo, että asian jatkovalmistelussa tulisi kuvata direktiiviehdotuksen vaikutuksia kotitalouksille. On odotettavissa, että lääkkeiden valmistajat siirtävät laajennetusta tuottajavastuujärjestelmästä aiheutuvat kustannukset lääkkeiden hintoihin, jolloin lääkkeet voivat kallistua tai niiden saatavuus voi heiketä. Onko riski, että myös kosmetiikkatuotteiden hinnat nousevat?

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että U-kirjelmässä on arvioitu joiltakin osin direktiiviehdotuksen yhdyskuntajätevedenpuhdistamoille aiheutuvien kustannusten tai investointien sekä jätevesimaksujen suuruutta. U-kirjelmän mukaan esimerkiksi yhdyskuntajätevedenpuhdistamoiden energianeutraalisuusvaatimukseen liittyvä uusiutuvan energian tuotanto puhdistamolietteestä edellyttäisi lisäinvestointeja arviolta 100 miljoonaa euroa.

Arviointineuvosto katsoo, että asian jatkovalmistelussa voisi esittää suuntaa antavan arvion ehdotetun sääntelyn yhdyskuntajätevedenpuhdistamoille aiheutuvista kokonaiskustannuksista ja lisäinvestoinneista siitä huolimatta, että direktiiviehdotuksen mukaan investointikustannukset katettaisiin laajennetun tuottajavastuun avulla. Lisäksi asian jatkovalmistelussa tulisi myös antaa karkea arvio, kuinka paljon kotitalouksien jätevesimaksut nousisivat.

2.3 Ympäristövaikutukset

U-kirjelmässä todetaan, että Suomessa direktiiviehdotuksen vaikutukset kohdistuisivat vesistö päästöjen osalta ainoastaan mikroepäpuhtauksien päästöjen vähenemiseen ja typenpoistovelvollisten laitosten kiristyvään poistovaatimukseen. Suomen ympäristökeskuksen asiantuntija-arvion mukaan Suomen sisävedet eivät kuitenkaan juuri hyötyisi tehostetusta typenpoistosta.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/83/EY ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1223/2009 kosmeettisista valmisteista

Arviointineuvosto pitää ymmärrettävänä, että tässä vaiheessa on vaikea arvioida ehdotuksen kansallisia ympäristövaikutuksia. U-kirjelmästä jää kuitenkin käsitys, että ehdotetusta sääntelystä aiheutuvat kustannukset saattavat olla suuremmat kuin sääntelystä saatavat ympäristöhyödyt. **Arviointineuvosto katsoo**, että direktiiviehdotuksen tarkentuessa tulisi kuvata tarkemmin ehdotetusta sääntelystä saatavia ympäristöhyötyjä ja sitä, mihin ympäristöhyödyt erityisesti kohdistuvat.

2.4 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Arviointineuvosto katsoo, että asian jatkovalmistelussa olisi hyvä arvioida direktiiviehdotuksen mahdolliset yllättävät vaikutukset tai riskit. Onko mahdollista, että laajennetun tuottajavastuun myötä lääkkeiden saatavuus voi heiketä, esimerkiksi siten, että lääkeyritysten ei ole enää kannattavaa pitää laajaa valikoimaa lääkkeitä markkinoilla tai että lääkeyritykset siirtävät lääkkeiden tuotantoa EU-alueen ulkopuolelle?

Direktiiviehdotuksen perusteella jäsenvaltioiden ympäristö- ja terveysviranomaisiin kohdistuu monenlaisia seuranta- ja raportointivaatimuksia. Jäsenvaltioiden olisi esimerkiksi perustettava kansallinen yhdyskuntajätevesien seurantajärjestelmä, jossa seurataan kansanterveyden kannalta merkityksellisiä muuttujia yhdyskuntajätevesissä. Lisäksi jäsenvaltioiden olisi seurattava mm. hulevesistä sekä rankkasateiden aiheuttamista ylivuodoista aiheutuvaa kuormitusta ja mikromuovien esiintymistä.

Arviointineuvosto katsoo, että asian jatkovalmistelussa tulee arvioida tarkemmin direktiiviehdotuksesta aiheutuvia viranomaisvaikutuksia sekä viranomaisiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa.

Direktiiviehdotuksessa direktiivin tavoitteita laajennettaisiin koskemaan ympäristönsuojelun lisäksi myös terveydensuojelua. U-kirjelmän mukaan kansanterveydellisten muuttujien seuranta jätevesistä loisi viranomaisille tilannekuvan mahdollisten epidemioiden ja pandemioiden etenemistä sekä infektioautien aiheuttamasta kokonaistautitaakasta väestössä. **Arviointineuvosto ymmärtää**, että direktiiviehdotuksen vaikutuksia terveyteen tai hyvinvointiin voi olla haastavaa arvioida. Asian jatkovalmistelussa voisi mahdollisuuksien mukaan kuvata, millaisia muita terveyteen tai hyvinvointiin kohdistuvia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä saattaa olla. Miten esimerkiksi nykytila muuttuisi epidemioiden, pandemioiden sekä infektioautien seurannan osalta?

3. Muut asiat

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu valtioneuvoston kirjelmästä (U 120/2022 vp) eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdyskuntajätevesien käsittelystä, jonka ympäristöministeriö on antanut eduskunnalle. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että U-kirjelmän perusteella saa hyvän käsityksen direktiiviehdotuksen taustasta, sisällöstä ja tavoitteista. Kirjelmässä on tunnistettu keskeisiä vaikutuksia, mutta olennaisia

vaikutuksia tulee vielä täsmentää. **Arviointineuvosto suosittelee**, että edellä esitetyt kehittämissuositukset otetaan tarkemmissa vaikutusarvioinneissa huomioon.

Helsingissä 26. kesäkuuta 2023

Leila Kostainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Essi Römpötti

Erityisasiantuntija, arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
vnk.fi
p. 0295 16001